

QUÈ ÉS L'ELECTRICITAT VERDA I COM FER-NE ÚS?

Una breu guia d'orientació

Aquest document pretén informar-te de com orientar el teu consum elèctric cap a les fonts renovables, reduint així l'impacte que la generació d'electricitat provoca en les persones i en el medi natural en el que vivim.

Prendre aquesta senzilla decisió té molts avantatges de tipus social i ambiental. Per exemple, amb el teu gest fas possible que el que pagues per la teva factura elèctrica afavoreixi el desenvolupament de les fonts renovables i autòctones en lloc de fer més grossos els beneficis obtinguts en cremar combustibles fòssils importats.

Només cal que canviïs a una companyia comercialitzadora que certifiqui que l'origen de l'electricitat que comercialitza és 'verd', de fonts renovables. Aquest simple tràmit administratiu fa que avancem en l'objectiu que tot el subministrament energètic de la societat procedeixi d'energies renovables de mínim impacte ambiental.

Està demostrat que les decisions personals són tan importants com la voluntat dels col·lectius i associacions. Sense decisions personals, les demandes de canvis col·lectius no es faran realitat, i la diagnosi de tot el que avui sabem que està malament en el medi ambient no passarà d'una documentació ben fonamentada, sense traducció en els canvis necessaris.

Esperem i desitgem que la lectura d'aquest breu text t'ajudi a prendre una decisió que considerem tan beneficiosa per a tu, com per a centenars de milers de persones a les que no coneixes.

Una salutació cordial.

Aquest document és fruit de la col·laboració entre algunes de les persones que participem en l'Observatori de l'Energia a Catalunya.

Observatori
de l'Energia a
Catalunya

CONTINGUTS DE LA GUIA

I. Què és l'electricitat verda?

1. Què és l'electricitat verda?
2. Puc consumir només electricitat verda?
3. Com sé que l'electricitat que arriba a casa meua és "verda"?
4. Quin efecte té que consumeixi només electricitat verda?
5. Puc generar la meua pròpia electricitat verda?

II. Com puc consumir electricitat verda?

6. Quines comercialitzadores d'electricitat puc triar?
7. Quina diferència hi ha entre una comercialitzadora que ofereix només electricitat verda i una que ofereix electricitat d'altres fonts?
8. Si consumeixo electricitat verda, pagaré més?
9. Si consumeixo electricitat verda, puc quedar-me sense llum?
10. Quins són els passos que he de seguir per consumir electricitat verda?

III. El mercat elèctric

11. Com funciona actualment el mercat elèctric?
12. Què és una comercialitzadora d'electricitat?
13. Què paguem a la factura de l'electricitat?
14. Què és el dèficit tarifari i com ens pot afectar?
15. Quines opcions tenim com a consumidors d'electricitat?

Una demanda final.

Per saber-ne més.

I. QUÈ ÉS L'ELECTRICITAT VERDA?

Aquesta part del document és expositiva. A la secció final trobaràs reproduït l'esquema de la guia amb les aportacions que ens han anant arribant des de les diverses fonts amb les que hem contactat.

1. Què és l'electricitat verda?

S'anomena "electricitat verda" la que es genera amb tecnologies basades en fluxos d'energia renovables (el sol, el vent, la circulació de l'aigua, l'escalfor de la terra, les mareas i les onades, les plantes, etc.). Aquestes comprenen els generadors eòlics, les plaques de captació de l'energia solar, les centrals d'aprofitament hidràulic i geotèrmic, i moltes altres la viabilitat de les quals està tecnològicament demostrada, però que encara no s'estan aprofitant comercialment. Es tracta de tecnologies que no generen residus ni emissions, o en generen un mínim en el seu funcionament i que, per tant, tenen un impacte ambiental molt reduït sobre el medi ambient i la salut.

Cal tenir en compte que en l'actual normativa les fonts d'energia renovables estan incloses en l'anomenat "règim especial", que inclou també l'electricitat generada mitjançant la incineració de, tecnologia qüestionada pel seu impacte ambiental, el que significa que cal distingir entre les diferents ofertes de comercialitzadores per distingir si la seva denominació inclou aquesta tecnologia. Algunes de les comercialitzadores especifiquen clarament els seus criteris, altres les mantenen en una certa ambigüitat.

2. Puc consumir només electricitat verda?

Es tracta de la qüestió que més controvèrsia provoca entre les persones que han sentit parlar de l'opció i, per tant, exigeix una resposta un tant detallada.

Excepte en casos d'autonomia en l'abastiment (com per exemple una instal·lació en una casa aïllada), que són una petita minoria, l'electricitat generada per la totalitat de les tecnologies (renovables i no renovables) s'aboca a la xarxa sent distribuïda en funció del mecanisme de demanda que expliquem a l'apartat 11 d'aquesta guia. En aquestes condicions resulta impossible determinar si l'electricitat que es consumeix individualment en un moment determinat prové d'una tecnologia renovable, d'un gran embassament, d'una nuclear o d'una central tèrmica.

Però sí que podem tenir garanties que s'ha generat amb energies 100% renovables una quantitat d'electricitat equivalent al consum elèctric de qui contracta a una comercialitzadora d'electricitat "verda". D'aquesta manera, la persona sap que el seu consum s'ha generat amb un impacte ambiental mínim i, això és molt important, doncs s'està informant a les empreses, al sistema elèctric, i a la societat en general, que existeix una voluntat ètica de canvi pràctica i immediata, que no es queda en la formulació genèrica que el sistema de generació energètica del futur ha de ser renovable, sinó que indica que el futur ja s'està fent present.

3. Com sé que l'electricitat que arriba a casa meua és "verda"?

Com ja hem explicat, no pots saber si l'electricitat que arriba a casa teua ve directament d'una font renovable. Però sí que pots saber que tot el teu consum elèctric és "verd", ja que les companyies certifiquen l'origen renovable de l'energia que comercialitzen..

4. Quin efecte té que consumeixi només electricitat verda?

Diversos i molt importants: en primer lloc amb la teva elecció has enviat a les companyies i al sistema elèctric el missatge que tens un criteri que escapa al simple consum indiscriminat d'un producte; això és una opció ètica gens menyspreable i una senyal cap a aquestes empreses i cap a la societat. En segon lloc, estàs manifestant que no ets indiferent als impactes que provoquen les distintes tecnologies de generació. També estàs indicant quina és l'opció de futur sostenible que defenses.

5. Puc generar la meva pròpia electricitat verda?

Actualment, si tens un espai adient al teu habitatge, pots generar el teu propi consum elèctric amb tecnologies renovables. Si t'interessa aquesta opció, a l'apartat final d'aquesta guia hem posat un seguit d'enllaços i informacions d'interès.

II. COM CONSUMIR ELECTRICITAT VERDA?

6. Quines comercialitzadores d'electricitat puc triar?

La informació de que disposem indica que hi ha diverses opcions que pots escollir. Et facilitem un enllaç i una breu informació de cadascuna, per a que puguis fer una primera tria o aprofundir, segons el teu criteri.

Som energia

Actualment ja funciona com a comercialitzadora d'energia elèctrica 100% d'origen renovable. Es tracta d'una iniciativa basada en un model de cooperativa de consum, on tothom té les mateixes opcions de decisió. El seu objectiu és generar el 100% del consum impulsant nous projectes de generació renovable (a mitjà - llarg termini).

<http://www.somenergia.coop>

Gesternova

Comercialitzadora promoguda per una associació de productors d'energies renovables.

<http://www.gesternova.com>

Compañía escandinava de electricidad en España S.L.

Empresa únicament comercialitzadora, que certifica que totes les seves compres d'energia provenen d'energies renovables. Segons informen a la seva pàgina web es basen en la certificació escandinava d'energies renovables (més detalls al final).

<http://www.companiadeenergia.es>

Factor energia

Empresa únicament comercialitzadora que subministra únicament a empreses. Certifiquen que el subministrament elèctric del seu mix conté una proporció elevada d'electricitat d'origen renovable o procedent de cogeneració.

<http://www.factorenergia.es/es/energia-verde-certificada>

Iberdrola

Gran empresa productora i comercialitzadora amb diferents tecnologies que inclouen centrals nuclears, tèrmiques i grans embassaments. En la seva oferta d'electricitat inclouen una opció anomenada "Energia Verda", que utilitza un doble sistema de certificació RECS (Sistema de Certificació d'Energia Renovables), en origen, i "Bureau Veritas Quality International", sobre el contracte, per indicar que l'electricitat contractada en aquesta opció té un origen totalment renovable.

<https://www.iberdrola.es/webibd/corporativa/iberdrola?IDPAG=ESWEBCLIEMPELEENECER>

Acciona Energía

Acciona Green Energy anuncia a la seva pàgina web que ofereix electricitat provinent d'instal·lacions en règim especial, sense especificar si provenen d'energies renovables, de la cogeneració, o de la incineració de residus.

http://www.acciona-energia.es/areas_actividad/venta_energia.aspx

Nexus Renovables

Iniciativa comercialitzadora que té en projecte oferir un sistema d'energia certificada 100% renovable, únicament a empreses.

<http://nexusenergia.cloudapp.net/es-es/hogar/luz/energia-verde.html>

7. Quina diferència hi ha entre una comercialitzadora que ofereix només electricitat verda i una que n'ofereix d'altres fonts?

El compromís i la coherència d'una empresa que tan sols comercialitza i/o genera electricitat que provingui d'energies 100% renovables amb el canvi de model energètic és molt superior a la que ho fa per cobrir una demanda que preveu creixent cap al futur.

En la nostra opinió el cas d'Iberdrola, una empresa que comercialitza energia de centrals nuclears i tèrmiques és la demostració que hi ha una consciència empresarial que les opcions de cada persona van més enllà del simple "consum" d'un producte elèctric. El fet que aquesta companyia ofereixi una opció d'electricitat "verda" indica que intenta captar un sector social que mostra interès per la component ètica relacionada amb el coneixement dels impactes que la generació d'electricitat provoca.

8. Si consumeixo electricitat verda, pagaré més?

Si has contractat una tarifa regulada (TUR), no, ja que la tarifa elèctrica ve determinada per un Decret del Govern.

Si contractes l'electricitat a preu de mercat, pot ser que paguis més o menys que actualment, en funció del preu de mercat (que és fluctuant).

Fixa't en la informació que proporcionen les companyies subministradores d'electricitat "verda" en els enllaços de l'apartat final per saber quin tipus de tarifa ofereixen.

En tot cas el concepte de "preu" en la generació d'electricitat està

molt poc definit, ja que tan sols es refereix als costos monetaris directes, decidits i declarats per les grans companyies de generació en funció de les seves polítiques. Aquestes polítiques no són, avui per avui, supervisades o controlades per cap organisme, fet pel qual incorporen moltes variables que serien discutibles, com els anomenats "costos de transició a la competència", l'aplicació discrecional de les "franges horàries", l'equiparació dels costos de les centrals acabades de construir a les ja amortitzades, els errors en les seves polítiques d'inversions que s'adjudiquen a tota la societat, etc. A més, el consum elèctric no inclou altres costos associats a la contaminació, costos que acaben passant factura econòmica per vies indirectes: ambientals, socials o sanitàries.

9. Si consumeixo electricitat verda, puc quedar-me sense llum?

Sí, però de la mateixa manera que podries quedar-te sense llum amb qualsevol altra comercialitzadora d'electricitat, doncs la seguretat del subministrament no depèn de la comercialitzadora, sinó de les companyies propietàries de la xarxa elèctrica (Red Eléctrica Española i companyies subministradores), que en aquest cas no canvien.

10. Quins són els passos que he de seguir per consumir electricitat verda?

En la majoria dels casos és suficient dur a terme un simple tràmit que inclou complimentar un contracte i trametre una factura elèctrica convencional de les que s'ha pagat recentment. Un cop hagis fet l'elecció i t'hagis posat en contacte amb ella, la companyia elèctrica comercialitzadora s'encarrega de les gestions necessàries.

III. EL MERCAT ELÈCTRIC

11. Com funciona actualment el mercat elèctric?

L'actual "mercat elèctric" té el seu origen en el procés de liberalització que s'inicia l'any 1997 sota el primer govern Aznar. Es concreta en la Llei 54/1997, de 27 de novembre, del Sector Elèctric, que transposà la Directiva 96/92/CE de 19 de desembre.

Inicialment, una entitat empresarial, l'OMEL (Operadora del Mercat Elèctric, posteriorment anomenada OMIE, Operadora del Mercat Ibèric Espanyol, des de l'1 de juliol de 2011, com a resultat de la necessitat de considerar la Península com un conjunt inter-relacionat i de coordinar els "mercats" espanyol i portuguès), realitza subhastes diàries d'electricitat en funció de les previsions de compra (consum) en el anomenat Mercat Diari, en trams d'una hora. En una seqüència d'entrada de les diferents tecnologies de generació segons les seves característiques i preu, cada tecnologia oferta un determinat preu començant pel més baix. Finalment, quan es cobreix el total de la demanda elèctrica prevista, es paga a totes les instal·lacions que han participat en la seva cobertura el preu de la darrera oferta que s'ha acceptat (el més elevat). El fet que totes les tecnologies cobrin el preu més elevat fa que algunes d'elles, amb despeses de funcionament baixes, com els grans embassaments o les centrals nuclears, obtinguin el que s'anomenen windfall profits (beneficis caiguts del cel).

Aquest procés, que es realitza amb un complicat suport informàtic, inclou moltes variables i, teòricament, es suposa que permet un ajust "òptim" entre l'oferta i la demanda, de la que s'havien de derivar grans avantatges de preu per als usuaris gràcies a la "lliure elecció". A la pràctica i en mig de contradiccions contínues, tot aquest muntatge ha fracassat ja que es formen preus de manera artificial, fruit de subhastes especulatives, o bé es modifiquen alegrement les previsions.

12. Què és una comercialitzadora d'electricitat?

És una empresa que compra electricitat a les empreses productores en el mercat diari i les ven als consumidors finals.

13. Què paguem a la factura de l'electricitat?

A banda del consum elèctric i del lloguer dels equips de mesura (comptadors), paguem per la potència contractada, a més d'un impost sobre el consum d'electricitat, de difícil clarificació. Cada final d'any el govern aprova el Decret de Tarifes que regula el preu que es paga per l'electricitat. A mesura que la "liberalització" ha anat avançant, el redactat del Decret de Tarifes s'ha anat fent més i més complicat incloent-hi aspectes com el pagament al règim especial, la moratòria nuclear, etc., en un llenguatge molt enrevessat..

14. Què és el dèficit tarifari i com ens pot afectar?

Formalment és la diferència entre el que paguem per l'electricitat les persones que la consumeixen a tarifa regulada (determinada pel govern) i els costos que apunten les companyies elèctriques. L'explicació oficial és que els governs que van introduir la liberalització van intentar evitar que la inflació afectés a un recurs tan important com l'electricitat, d'aquí la seva intervenció fixant preus. El dèficit es va comptabilitzar com a "deute" de l'Estat a les empreses i, encara que les avaluacions variïn, oficialment pujava a més de 24.000 milions d'euros a finals del 2011. Malgrat aquest

suposat "dèficit", les companyies elèctriques continuen incrementant els seus beneficis any rere any.

La clau d'aquesta contradicció està en que no existeix un control dels costos que enuncien les companyies elèctriques, que inclouen inversions estratègiques, operacions de fusions o repartiment de beneficis, a l'hora de fixar els seus "costos".

Les companyies elèctriques han fet servir el "dèficit de tarifa" per amagar els seus errors en les grans inversions en centrals tèrmiques de gas, que han creat una potència elèctrica sobre-dimensionada, i que funcionen al mínim, culpant a les tecnologies renovables de ser les causants per la política de primes i tarifes regulades, a les que qualifiquen "d'ajuts oficials" o "subvencions", limitant-se al terreny estrictament econòmic, sense considerar els aspectes socials i ambientals.

La realitat és que en el moment en què les tecnologies renovables han començat a cobrir quotes cada cop més importants del consum d'electricitat moltes inversions en generació s'han demostrat mancades de criteri, fora de la suposició d'un creixement irracional en el consum elèctric.

La discussió de quina part del suposat "dèficit" ha de ser cobert per l'administració (és a dir, per la societat via impostos recaptats), pels consumidors (és a dir, per la societat pagant directament) o per les empreses (sense saber si això disminuirà els seus beneficis) encara resta oberta.

15. Quines opcions tenim com a consumidors d'electricitat?

Únicament dues: si tens suficients diners, espai i temps per fer gestions pots generar la teva pròpia energia elèctrica amb tecnologies renovables; si no és així, pots contractar amb un subministrador d'electricitat que provingui de tecnologies renovables, tal com hem explicat en aquest breu guia, que esperem que hagi estat útil.

UNA REFLEXIÓ FINAL

La saviesa popular s'expressa en refranys. N'hi ha un en castellà que té un significat subtil que es podria aplicar a la proposta d'aquesta guia. Diu "lo mejor es enemigo de lo bueno".

Freqüentment les persones que tenim una preocupació autèntica pel medi ambient, sobre com ens afecta, o sobre el llegat que deixem a les futures generacions, podem arribar a ser els pitjors enemics de nosaltres mateixos. És fàcil descobrir que totes les alternatives existents tenen contradiccions parcials, que cap d'elles assenyala un camí clar cap a una societat plenament sostenible, que la crisi té un abast i una profunditat que fa que qualsevol proposta sembli limitada, parcial, o inútil.

Per això, la recerca d'una alternativa perfecta ens pot portar a una inacció resignada, o al disseny d'una alternativa individual perfecta sense considerar que individualment ningú no pot fer res. El predomini de les tecnologies brutes de generació elèctrica, que és la manifestació més perillosa de la crisi ecològica, no és resultat de l'atzar; sorgeix de la voluntat de persones que treuen un enorme benefici econòmic d'aquesta situació, i a aquestes persones la inacció o l'individualisme és el que els hi va millor, ja que permet la justificació dels seus interessos egoistes.

La proposta que et fem en aquesta guia és imperfecta, té limitacions com el fet de la no existència d'un marc legislatiu que ens satisfaci plenament. Resulta tan limitat com el primer pas cap a un objectiu que pot semblar enganyosament proper o molt llunyà: l'establiment d'un sistema de generació d'electricitat basat en fluxos d'energia que siguin totalment renovables. Un primer pas és limitat, però sempre és necessari. Resulta fàcil imaginar "salts gegantins", o fins i tot "vols ràpids", per acostar-se a aquest objectiu, però l'experiència ens ha demostrat prou vegades que són molt millors els passos limitats, però segurs i decidits.

Contractar electricitat "verda" (o fer-te autosuficient) és bo, factible, va en el camí correcte, i es pot fer de manera immediata, però és una acció imperfecta. T'animem a que no la descarti en nom d'una alternativa millor, però que no sigui possible aplicar d'immediat, perquè en la situació que estem vivint el temps és molt important, i de temps no en tenim gaire.

PER SABER-NE MÉS

Seguint l'esquema de la guia t'ofereim una selecció d'enllaços en els quals pots aprofundir els diversos apartats enunciats.

I. QUÈ ÉS L'ELECTRICITAT VERDA?

1. Què és l'electricitat verda?

Un article divulgatiu d'interès:
<http://www.terra.org/articulos/art00918.html>

També pot ser d'interès consultar el document de Greenpeace sobre criteris idonis:
<http://www.greenpeace.org/espana/Global/espana/report/other/elegir-electricidad-limpia-c.pdf>

2. Puc consumir només electricitat verda?

Es poden obtenir més detalls a
http://www.terra.org/nuevamente-electricidad-verde-en-mi-casa_2529.html

3. Com sé que l'electricitat que arriba a casa meva és "verda"?

Som Energia té un vincle explicatiu:
<http://www.somenergia.coop/don-prove-la-nostra-energia>

4. Quin efecte té que consumeixi només electricitat verda?

Ja està explicat a l'apartat. Als enllaços anteriors hi ha informació complementària.

5. Puc generar la meva pròpia electricitat verda?

La informació és complexa i requeriria d'una guia pròpia. Algunes aproximacions pràctiques.

MINISTERIO DE INDUSTRIA, TURISMO Y COMERCIO. 19242

Real Decreto 1699/2011, de 18 de noviembre, por el que se regula la conexión a red de instalaciones de producción de energía eléctrica de pequeña potencia.

<http://www.boe.es/boe/dias/2011/12/08/pdfs/BOE-A-2011-19242.pdf>

Cuando las placas fotovoltaicas son más baratas que la red eléctrica

Sobre autoconsum, preus, rendibilitat i plaques.

<http://blogs.elpais.com/eco-lab/2011/12/cuando-las-placas-fotovoltaicas-son-mas-baratas-que-la-red-electrica.html>

Cómo instalar en casa una miniturbina eólica

Consells pràctics, enllaços interessants i un apunt del que, de fet, encara falta.

<http://blogs.elpais.com/eco-lab/2012/01/como-instalar-en-casa-una-miniturbina-eolica.html>

II. COM CONSUMIR ELECTRICITAT VERDA

6. Quines comercialitzadores d'electricitat puc triar?

En els enllaços ja hi ha la informació bàsica. En el cas de la Compañia Escandinava de electricidad en España SL hi ha més detalls sobre la certificació d'aquesta companyia a:

http://www.energibolaget.se/om_oss/Bramiljoval.aspx

<http://www.naturskyddsforeningen.se/bra-miljoval/in-english/>

Un aprofundiment en el tema a partir dels documents de la Comissió Nacional de l'Energia i la Generalitat de Catalunya:

Llistat d'empreses comercialitzadores d'energia elèctrica

http://www.cne.es/cne/contenido.jsp?id_nodo=363&&&keyword

Llistat de comercialitzadores (s'actualitza periòdicament)

http://www.cne.es/cne/doc/publicaciones/Listado_Comercializ_14032012.pdf

Conceptes bàsics i funcionament.

<http://www.minetur.gob.es/energia/electricidad/Distribuidores/Paginas/Comercializadores.aspx>

http://www.consum.cat/consumidors_i_consumidores/tinformem/recomanacions/llum/index.html

7. Quina diferència hi ha entre una comercialitzadora que ofereix només electricitat verda i una que n'ofereix d'altres fonts?

Els criteris estan explicats a l'apartat i hi ha més detalls a les pàgines de divulgació de la Fundació Terra (www.terra.org).

8. Si consumeixo electricitat verda, pagaré més?

La pàgina de Som Energia ofereix informació complementària al que s'ha explicat <http://www.somenergia.coop/tarifas>

9. Si consumeixo electricitat verda, puc quedar-me sense llum?

Ja s'ha explicat que el risc és igual a estar en una comercialitzadora d'energies brutes. Som Energia ho explica clarament: "NO. El sistema es divideix entre xarxa, la producció d'electricitat i les vendes d'electricitat. La seva xarxa no canviarà i per tant en cap moment hi ha un tall de llum. Es tenen les mateixes garanties de subministrament que consumint energia "bruta"."

10. Quins són els passos que he de seguir per consumir electricitat verda?

Bàsicament són iguals per a totes les companyies i es detallen a les pàgines web. En el cas de Som Energia ens han fet arribar els seu procediment de contractació a través d'un formulari a la pàgina web www.somenergia.coop. Només s'han de posar les dades existents en una factura elèctrica actual i el nº de compte, i tota la tramitació s'encarrega de fer-la Som Energia. La tramitació dura entre 2 i 3 mesos.

III. EL MERCAT ELÈCTRIC

Sobre aquest bloc la informació és molt abundant. Hem fet un recull d'enllaços que entren en tots els apartats del bloc i obre vies a aprofundir en altres aspectes.

11. Com funciona el mercat elèctric?

OPERADOR DEL MERCADO ELÉCTRICO

<http://www.omel.es/inicio>

Projecte "Observa el mercat elèctric", molt interessant.

<http://www.observaelmercadoelectrico.net/>

Mecanisme de formació de preus en el mercat elèctric (en versió idealitzada).

Document del "Campus Iberdrola"

http://www.energiaysociedad.es/documentos/C2_Formacion_de_precios_en_el_mercado_al_contado.pdf

12. Què és una comercialitzadora d'electricitat?

Conceptes bàsics i funcionament.

<http://www.minetur.gob.es/energia/electricidad/Distribuidores/Paginas/Comercializadores.aspx>

http://www.consum.cat/consumidors_i_consumidores/tinformem/recomanacions/llum/index.html

13. Què paguem a la factura d'electricitat?

Impost sobre electricitat. Foro.

<http://www.rankia.com/foros/consumo/temas/539142-explicacion-impuestos-factura-luz>

Consumidors comunitat de Madrid

[http://www.madrid.org/cs/Satellite?](http://www.madrid.org/cs/Satellite?cid=1109182823423&genericoDetalleID=1142544357986&pagename=PortalConsumo%2FPage%2FPTCO_ReportajesDetalleTemplate)

[cid=1109182823423&genericoDetalleID=1142544357986&pagename=PortalConsumo%2FPage%2FPTCO_ReportajesDetalleTemplate](http://www.madrid.org/cs/Satellite?cid=1109182823423&genericoDetalleID=1142544357986&pagename=PortalConsumo%2FPage%2FPTCO_ReportajesDetalleTemplate)

ENDESA

<http://www.energiaproxima.com/es/electricidad/entender-mi-factura/en-detalle>

Associació ECOGENT

[http://www.ecogent.cat/index.php?](http://www.ecogent.cat/index.php?option=com_content&view=article&id=325:com-reduir-la-factura-de-la-llum-tarifa-amb-discriminacio-horaria)

[option=com_content&view=article&id=325:com-reduir-la-factura-de-la-llum-tarifa-amb-discriminacio-horaria](http://www.ecogent.cat/index.php?option=com_content&view=article&id=325:com-reduir-la-factura-de-la-llum-tarifa-amb-discriminacio-horaria)

14. Què és el dèficit tarifari i com ens pot afectar?

http://www.terra.org/la-estafa-electrica-en-espana_2509.html

<http://www.publico.es/dinero/418212/el-deficit-de-tarifa-equivale-a-los-dividendos-repartidos-por-las-electricas-desde-2005>

15. Quines opcions tenim com a consumidors d'electricitat?

Està explicat a l'apartat 5 del bloc I